WYNIA'S WEEK

Rob Jetten zegt dat hij wil ‘versnellen’, maar hij is vooral aan het draaien

Posted on 29 april 2023 by Nick Ottens

Het kabinet RutteVier neemt met enig tromgeroffel met 28 miljard euro aan maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen verder terug te brengen. Minister voor Klimaat en Energie Rob Jetten (D66) presenteert het als een ‘inhaalslag’. ‘Dit is hét moment om te versnellen,’ zei hij deze week. Maar *versnellen*? Het is eerder draaien. En dat is niet voor het eerst. Het is ook geen toeval: eerdere hemelbestormende maatregelen blijken onhaalbaar. Maar dat zegt Jetten dan weer niet.

Met het bestaande beleid zou maximaal 50 procent CO_2-reductie in 2030 worden behaald. In het coalitieakkoord hebben de partijen van RutteVier afgesproken om te mikken op 60 procent reductie zodat tenminste 55 procent wordt gerealiseerd. Dat is ook het doel van de Europese Unie. Dat ging niet lukken.

Waar is het gasverbod gebleven, de biomassa?

De 'aanvullende' maatregelen die Jetten en premier Mark Rutte (VVD) woensdag presenteerden, hebben meer weg van een omslag dan van een inhaalslag. Het massaal aardgasvrij maken van woningen ('gasverbod') heeft bijvoorbeeld geen prioriteit meer. Er gaat juist geld naar isolatie.

Waar de gasbelasting in voorgaande jaren werd verhoogd om burgers en bedrijven van het gas te dwingen, gaat die de komende jaren juist naar beneden. Biomassa, ooit geprezen als bron van hernieuwbare energie, valt op door afwezigheid. Kernenergie, lang verzwegen, is wel terug. En groene waterstof is de nieuwe energiebelofte.

Het is niet de eerste keer dat een kabinet-Rutte van koers wijzigt. Op klimaatbeleid wordt wel vaker gedraaid. Ook eerder werd dan de vlucht naar voren genomen (zoals nu met waterstof, isolatie en ook kernenergie), zonder dat veel ruchtbaarheid wordt gegeven aan het verlaten van het vorige kroonjuweel (gasverbod, biomassa).

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) rekende vorig jaar uit dat met het huidige beleid maximaal 50, en misschien maar 39 procent CO_2-reductie ten opzichte van 1990 wordt behaald. Plannen om woningen van het gas te halen, blijven vooral plannen. De aanleg van warmtenetten duurt langer dan verwacht. Elektrisch rijden daarentegen wordt zo populair dat er niet genoeg 'groene' stroom voor auto's is. Dus moeten de kolencentrales bijstoken om aan de toegenomen vraag te voldoen, wat de CO_2-uitstoot verhoogt.

Dan verhoogt 'Europa' ook nog eens de doelstellingen. Nederland heeft weliswaar voorgesorteerd op 55 procent CO_2-reductie in 2030 (toen RutteVier aantrad, was al duidelijk dat de EU dezelfde kant op zou gaan), maar eurocommissaris Frans Timmermans verhoogt ook de subdoelen voor hernieuwbare energie en bedrijven.

Het aandeel hernieuwbare energie (waartoe wel biomassa, maar niet kernenergie wordt gerekend) moet in heel Europa naar 40 procent. Nederland zou in 2030 op 27 procent uitkomen. Hoewel juist rond dat jaar een aantal nieuwe windparken op de Noordzee in gebruik zouden moeten worden genomen. Daardoor stijgt het aandeel hernieuwbare energie in de planning naar 36 procent. Van bedrijven wil Timmermans 48 procent reductie ten opzichte van 2005. Dat was 36 procent.

Gasambities blijken onhaalbaar

Dat RutteVier extra beleid moet maken om de 55 procent reductie te halen, komt deels doordat het beleid van RutteDrie niet voldoende oplevert. Met name de eerdere ambities en pretenties op het gebied van aardgas en warmte blijken onhaalbaar. In 2017 spraken VVD, CDA, D66 en ChristenUnie nog af om per jaar 30.000 tot 50.000 woningen van het gasnet los te koppelen en 50.000 woningen zonder gasaansluiting te bouwen. In 2030 zouden anderhalf miljoen woningen aardgasvrij moeten zijn.

Het is een fantasie geworden. In de 64 'proeftuinen' die D66-minister Ollongren in de jaren 2017-2021 verspreid over het hele land uitrolde, zijn nog maar 1.800 woningen van het gas afgekoppeld. Van de 435 miljoen euro subsidie is 225 miljoen euro uitgegeven: 125.000 euro per aardgasvrije woning.

Formeel wordt nog steeds gestreefd naar een volledig aardgasvrije 'gebouwde omgeving' in 2050, maar er komt geen nieuw beleid om dat doel te halen. Stilletjes sterft het gasverbod uit 2017.

Nu: isolatie

Dit kabinet zet liever in op isolatie, met een Nationaal Isolatieprogramma van 4 miljard euro en door de verhuur van woningen met een laag energielabel in 2030 te verbieden. Jetten kondigde woensdag meer geld aan om 'woningen in kwetsbare wijken waar energie-armoede voorkomt' te verduurzamen.

Toch was het niet subsidie, maar de torenhoge gasprijs die vorig jaar leidde tot besparingen door huishoudens. Het gemiddelde aardgasverbruik per woning nam volgens het CBS met een kwart af. Het aantal elektrische en hybride warmtepompen is in twee jaar tijd verdubbeld.

Een hybride warmtepomp kost al gauw 6.000 euro. De overheid geeft 30 procent subsidie. De verkoop van cv-ketels die op gas stoken wordt volgens plan in 2026 verboden.

Ook warmtenetten willen niet vlotten

RutteVier zette in op 'duurzame' warmtenetten, waarbij aardwarmte of restwarmte

van fabrieken zou worden gebruikt om huizen te verwarmen. Ook dat wil niet vlotten. Inwoners en gemeentebesturen vragen zich af of het wel verstandig is om de warmte van een wijk afhankelijk te maken van een nabijgelegen fabriek of vuilverbrander.

Energiebedrijven trekken zich terug. Jetten heeft besloten om alle warmtenetten in publiek bezit te nemen. Anders zouden klanten worden overgeleverd aan monopolisten: een warmtenet kan niet door concurrenten worden gedeeld. Commerciële energiebedrijven zien hun investeringen in rook opgaan.

Toen biomassa, nu kernenergie

Vorig jaar kwam 40 procent van de Nederlandse elektriciteit uit hernieuwbare bronnen, vooral door de uitbreiding van wind- en zonneparken. Een vijfde van die 'hernieuwbare' energie werd nog steeds opgewekt door 'biomassa' – vaak hout – te verbranden.

RutteTwee pleitte voor een zo 'hoogwaardig mogelijke inzet' van biomassa. RutteDrie zette de subsidies op het bijstoken van biomassa in kolencentrales stop. RutteVier ging zelfs over tot het 'zo snel mogelijk' afbouwen van biomassa.

Kernenergie werd in de coalitieakkoorden van noch RutteTwee noch RutteDrie genoemd. In RutteVier spraken de regeringspartijen af om twee nieuwe kerncentrales te bouwen. Een welkome draai – kernenergie is CO_2-vrij – maar nog altijd een draai.

Lasten en lusten 'eerlijk' verdelen

Vooralsnog zijn het vooral de hoge inkomens die geprofiteerd hebben van belastingvrij elektrisch rijden en subsidies op warmtepompen en zonnepanelen. Jetten wil dat veranderen. De 'lusten en lasten' moeten 'zo eerlijk mogelijk' worden verdeeld. Er komt een subsidie op de aanschaf van tweedehands elektrische auto's en geld om koopwoningen te isoleren.

Jetten erkent: 'Het zal ook niet binnenkort voor iedereen betaalbaar worden.' Maar hij wil meer oog hebben voor de haalbaarheid en betaalbaarheid van de verduurzaming.

Ook dat is een draai. Een jaar geleden zei Jetten nog het adagium 'haalbaar en betaalbaar' niet meer te willen horen: 'Voor mij is het: Nederland gaat voor groen en iedereen moet kunnen meekomen.' Maar om te zorgen dat echt iedereen mee kan komen, moet het beleid toch… haalbaar en betaalbaar zijn.

Nog een spanning: het kabinet verhoogt de lasten voor grote vervuilers. Nu betalen kleine bedrijven en huishoudens het hoogste tarief van de aardgasbelasting en grote bedrijven relatief minder. Jetten wil dat omdraaien.

Ook gaat de CO_2-belasting – een Nederlandse heffing bovenop de Europese CO_2-prijs – omhoog.

Tegelijkertijd maakt het kabinet 3 miljard euro beschikbaar om 'maatwerkafspraken' met grote bedrijven, zoals Tata Steel en Shell, te maken. Ook blijft de overheid betalen voor de uitbreiding van het stroomnet en opschaling van (groene) waterstof. Beide zijn nodig om bedrijven een alternatief te bieden voor fossiele brandstoffen.

In een debat met de Tweede Kamer moest minister van Economische Zaken Micky Adriaansen (VVD) vorige maand echter toegeven dat met slechts vier van die bedrijven ook maar een aanzet tot een afspraak is gemaakt: wat heet een 'expression of principles'. Vervolgens moet er een 'joint letter of intent' komen. Pas dan volgt een bindende maatwerkafspraak.

Zoveel banen levert het niet op

Het scheppen van banen is voor VVD-premier Rutte de reden om 'klimaatkoploper' in de wereld te willen worden. Als Nederland pioniert, kan het innovaties over de hele wereld verkopen, is de gedachte. Jetten: 'Als we voorop lopen in de groene omslag, plukken we daar als Nederland tot in de lengte der dagen de vruchten van.'

In de praktijk valt dat tegen. Er zijn wel Nederlandse fabrikanten van warmtepompen, maar al onze elektrische auto's komen uit het buitenland. 80 procent van onze zonnepanelen komt uit China. De uitbreiding van wind-op-zee wordt vooral door buitenlandse ondernemingen, zoals het Amerikaanse GE en het Japanse Hitachi, gerealiseerd.

Wynia's Week volgt het wonderlijke klimaatbeleid van de kabinetten-Rutte op de

voet. Steunt u deze journalistieke missie? Graag! Donaties voor Wynia's Week zijn van harte welkom – HIER!